

4. Редченко, К. І. Стратегічний аналіз у бізнесі [Текст] : навч. посібник / К. І. Радченко. – 2-ге вид., доп. – Львів : Новий Світ – 2000, Альтаїр –2002, 2003. – 272 с.

5. Уилсон, П. Финансовый менеджмент в малом бизнесе [Текст] / П. Уилсон ; пер. с англ. – М. : Аудит : ЮНИТИ-ДАНА, 1995. – 256 с.

6. Федорович, Т. В. Прогнозная отчетность как инструмент финансового управления стратегическим развитием корпорации [Текст] / Т. В. Федорович // Финансовый менеджмент. – 2008. – №5. – С. 100–107.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© Н.М. Гаркуша, О.О. Горошанська, 2010.

УДК 657.05:004.453:658.114

Л.О. Кирильєва, канд. екон. наук

І.Б. Чернікова, канд. екон. наук

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Розглянуто організацію управлінського обліку в інтегрованій системі за центрами відповідальності на підприємствах торгівлі. Доведено необхідність та можливість комп'ютеризації управлінського обліку з метою надання своєчасної оперативної інформації для оцінки діяльності центрів відповідальності.

Рассмотрена организация управленческого учета в интегрированной системе по центрам ответственности в предприятиях торговли. Доказана необходимость и возможность компьютеризации управленческого учета с целью предоставления своевременной оперативной информации для оценки деятельности центров ответственности.

Organization of administrative account is considered in the computer-integrated system on the focus of responsibility in the enterprises of trade. A necessity and possibility of computerizing of administrative account is well-proven with the purpose of grant of timely operative information for the estimation of activity of focus of responsibility.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У світі сучасного бізнесу одним з основних завдань керівника підприємства торгівлі є вибір найбільш вигідного варіанта організації та технології управлінського обліку. Сьогодні в міжнародній практиці виділяють два підходи до організації управлінського обліку – у разі застосування автономного та інтегрованого принципу. В Україні отримала розповсюдження інтегрована система обліку. Проте, з метою підвищення ефек-

тивності прийняття управлінських рішень, забезпечення користувачів необхідною обліковою інформацією, вдосконалення обліку витрат і доходів підприємства, підвищення рівня інформативності даних, а також забезпечення обміну обліковою інформацією необхідна організація управлінського обліку в інтегрованій системі за центрами відповідальності. У наслідок цього і технологія (комп'ютерна обробка обліково-аналітичних даних) обліку повинна відповідати вимогам системи управління процесами діяльності підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція управлінського обліку за центрами відповідальності теоретично обґрунтована вітчизняними вченими С.Ф. Головим, Л.В. Нападовською, В.О. Ластовецьким, В.М. Добровським. Вагомий внесок у дослідження питань теорії та методології обліку за центрами відповідальності зробили зарубіжні фахівці: Т.П. Карпова, А.Д. Шеремет, К. Друрі, Ч.Т. Хорнгрен тощо. Наукові дослідження за даним напрямом проводилися в дисертаційних роботах В.В. Белявцевої, І.О. Гладій, Л.Б. Ільченко, Т.В. Калайтан. Проте, організація управлінського обліку за центрами відповідальності в умовах комп'ютерної обробки даних саме в підприємствах торгівлі недостатньо висвітлена в публікаціях та розроблена в наукових дослідженнях, а значущість питання для розвитку торговельної діяльності підкреслюють його актуальність в умовах тактичного та стратегічного розвитку підприємства.

Мета та завдання статті. Визначення теоретичних основ та організаційних аспектів управлінського обліку за центрами відповідальності. З метою оцінки діяльності відділів супермаркетів та отримання інформації для прийняття господарських рішень головним завданням стає розгляд методичних підходів до комп'ютеризації управлінського обліку за центрами відповідальності в інтегрованій системі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з умов виживання підприємств торгівлі є інтеграція управлінського обліку в сучасну систему бухгалтерського обліку. У сучасних умовах пропонується застосовувати два види інтеграції – горизонтальну та вертикальну. Так, горизонтальна інтеграція забезпечує поєднання різнорідних функцій на одному рівні управління, а вертикальна - дозволить поєднати однорідні функції на різних рівнях управління (управлінський облік на рівні робочого місця, відділу, магазину). У результаті інтеграції за горизонталлю досягається відповідність дій окремих елементів системи з метою вирішення будь-якої управлінської проблеми або досягнення однієї з цілей управління. За вертикальної інтеграції визначена функція (облік) реалізується на різних рівнях управління, але на базі однієї інформації, що підлягає укрупненню. Таким чином, організацій-

на структура є необхідністю та передумовою успішного впровадження і розвитку інтегрованого обліку витрат та доходів на підприємствах торгівлі. Побудована відповідним чином, а саме з виокремленням центрів відповідальності, вона дасть змогу добитися конкретного розподілу обов'язків і виконання поставлених завдань (рис. 1).

Рисунок 1 – Організація управлінського обліку за центрами відповідальності в інтегрованій системі на підприємствах торгівлі

Виділення центрів відповідальності в інтегрованій системі є головним напрямом удосконалення обліку, контролю і управлінням операційних витрат підприємств торгівлі. У сучасному трактуванні центр відповідальності – це підрозділ (сектор, відділ) підприємства торгівлі, під керівництвом управлінця (менеджера), який наділений повноваженнями і відповідає за фінансово-господарські результати діяльності свого підрозділу.

На нашу думку, реструктуризація обліку за центрами відповідальності повинна сприяти утворенню такої системи управління, яка дозволить здійснювати управління вартістю товарами на основі чіткого контролю за кожним торговельним відділом та забезпечить оперативне отримання інформації для прийняття заходів щодо збільшення прибутку підприємства. Тобто бухгалтерський облік за такої організації виводиться на новий системний рівень.

Під час визначення центрів відповідальності на підприємствах торгівлі беруть до уваги організаційну структуру підприємства, а далі виділяють її горизонтальний і вертикальний розрізи, які дозволяють поєднувати центральне керівництво з максимально можливою ініціативною керівників торговельних підрозділів.

Організація обліку за центрами відповідальності являє собою один із шляхів закріплення відповідальності за фінансові наслідки прийнятих рішень за конкретними працівниками. І це потребує впровадження сучасного програмного забезпечення обліку за центрами відповідальності в умовах інтегрованого підходу. На нашу думку саме від технології обробки інформації залежить її достовірність та обґрунтованість управлінських рішень у визначеному часовому діапазоні. Використання комп'ютерної системи бухгалтерського обліку передбачає можливість використання результатної інформації у всіх центрах прийняття рішень. Проте керівники підрозділів завантажені виключно виробничими питаннями не мають достатньо часу проробляти звіти і аналізувати різні варіанти економічних рішень. Саме це покликані робити бухгалтери-управлінці. Важливим елементом організації інформаційного забезпечення для комп'ютеризації обліку є розробка форм вихідної інформації, які повинні задовольняти необхідною інформацією всі рівні управління. Вважаємо, що це має бути реалізовано через систему управлінського обліку за інтегрованим підходом із виділенням центрів відповідальності. Саме облік доходів і витрат за центрами відповідальності, що підпорядкований системі управління дає значний економічний ефект, який проявляється через підвищення якості обслуговування населення в підприємствах торгівлі. Тобто важливе місце у

разі переходу до комп'ютеризованої системи бухгалтерського обліку має відводитись забезпеченню аналітичних даних на основі персоніфікації та кодифікації рахунків управлінського обліку. Саме принцип кодифікації належить до комп'ютерного способу обробки даних, коли кожний елемент інформації кодується за певними характеристиками. У сучасних умовах використання комп'ютерних технологій є можливість об'єднати необхідність максимальної деталізації об'єктів обліку і мінімізації витрат пов'язаних із веденням обліку в різних розрізах. Таке поєднання дозволяє приймати найбільш виважені управлінські рішення. З метою реєстрації, обробки та передачі аналітичних даних про витрати та доходи різним користувачам інформації (як внутрішнім, так і зовнішнім) пропонуємо застосовувати систему кодування рахунків управлінського обліку в інтегрованій системі (рис. 2).

Рисунок 2 – Система кодування рахунків управлінського обліку в інтегрованій системі підприємств торгівлі

Запропонована система кодування направлена, насамперед, на збереження аналітичної інформації в інтегрованій системі обліку, оскільки інформація управлінського обліку повинна бути конфіденційною та не розголошуватись. Це також дозволить поставити «ключі» на комерційну інформацію та відразу акцентувати увагу на ній осіб, що приймають рішення. Рекомендована система кодування рахунків може бути використана в якості єдиної методологічної основи формування облікової інформації для потреб комп'ютеризації з врахуванням особливостей відображення індивідуальності та динамізму облікової системи. Код рахунку, складений відповідно до кодифікації, дозволить визначити і відповідального за існування і/або збереження показника облікової інформації. Рекомендована система кодування не викликає порушення принципу ув'язки показників

аналітичного і синтетичного обліку. Сучасні програми комп'ютерної обробки даних дозволяють отримати в оперативному обліку максимально деталізовані і досить точні дані про об'єкти обліку.

Ефективна комп'ютерна система управлінського обліку повинна забезпечувати можливість адаптації у разі зміни стандартів обліку (виділення центрів відповідальності, структури бюджетів підприємства, регламентів бюджетування фінансово-економічного аналізу, облікової політики тощо); розділення доступу до управлінської інформації в залежності від посади, яку займає співробітник, і виконуваних ним функцій; можливість розширення функціональності (тобто розширення спектра можливостей програмного продукту за рахунок підстановки чи заміни модулів).

Для супермаркетів не можна поставити управлінський облік тільки «на папері» без підтримки автоматизації. Вона ж, в свою чергу, не може існувати сама по собі, без перебудови та автоматизації всієї системи управління, всієї роботи компанії, взаємодії з партнерами та клієнтами.

Комп'ютерна система управлінського обліку забезпечує вирішення багатьох завдань за допомогою реєстрації господарських операцій та обробки даних для аналізу, інтерпретації та надання інформації користувачам управлінського обліку. Проте, існує проблема, пов'язана з вибором програмного забезпечення для автоматизації управлінського обліку. Більшість існуючих комп'ютерних програм, які використовуються під час автоматизації обліку, являють собою електронні таблиці, які самостійно виконують лише рознесення бухгалтерських проводок у реєстри обліку.

Під час комп'ютеризації управлінського обліку виникають питання: що автоматизувати, навіщо, як і в якому об'ємі. Використовуючи ту чи іншу автоматизовану систему обліку, підприємство використовує не просто програмний продукт, але й часто не очікувано для себе, нові методи управління підприємством. Якщо врахувати, що контроль змісту управлінського обліку здійснюється лише керівництвом підприємства, то при відсутності стандартів управлінського обліку у програмному забезпеченні може бути значна кількість варіантів трактування вимог керівництва.

До класу управлінських систем належать функціонально повні системи організаційного управління з елементами бухгалтерського обліку, планування, діловодства, а також модулями прийняття рішень та деякими іншими. Бухгалтерська складова програми в даному випадку не є головною. Більш важливим є взаємозв'язок всіх складових системи, можливість ефективного управління підприємством, допомога у вирішенні головного завдання бізнесу – отримання прибутку.

Найбільш відома комп'ютерна система, яку використовують для управлінського обліку великі компанії усього світу, – ERP (Enterprise

Resource Planning – планування корпоративних ресурсів). ERP-система автоматизує облікову, торговельну, логістичну та виробничу діяльність підприємств. Уся бізнес-інформація, зібрана підприємством у процесі господарської діяльності, зберігається в єдиній базі даних.

Вибір ERP-системи залежить від галузевої приналежності, масштабів бізнесу, виду та специфіки діяльності підприємства, поставлених завдань. Вартість отриманої інформації не повинна перевищувати ефект від її використання.

Найпростіші системи автоматизації управлінського обліку дозволяють оцінити собівартість реалізованих товарів, кінцеві запаси, фактичні доходи, характеристики та показники фінансових потоків; оперативний стан взаєморозрахунків із постачальниками/споживачами; реальне фінансове становище підприємства та інше. Більш складні інформаційні системи дозволяють спланувати вказані показники та постійно відстежувати виконання цих планів.

Висновки. Таким чином, в підприємствах торгівлі в сучасних умовах господарювання доцільно організувати інтегровану систему обліку з виділенням центрів відповідальності, що дозволить підвищити аналітичність інформації в розрізі як товарних груп, так і осіб, що приймають управлінські рішення, контролюють та оцінюють ефективність функціонування сегментів діяльності. Унаслідок чого, управлінський облік за центрами відповідальності необхідно здійснювати завдяки його комп'ютеризації на основі системи кодування рахунків управлінського обліку з метою отримання інформаційних потоків задля більш детального та глибокого аналізу, а також із метою своєчасного надання інформації управлінському персоналу.

Список літератури

1. Івахненко, С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту [Текст] : навч. посібник / С. В. Івахненко. – 2-ге вид., випр. – К. : Знання, 2004. – 348 с.
2. Нападівська, Л. В. Облік за центрами відповідальності і сегментами діяльності [Текст] / Л. В. Нападівська // Економіка та підприємництво : зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – К. : КНЕУ, 2000. – Вип. 5. – С. 200–207.
3. Янчева, Л. М. Организация управленческого учета в торгово-производственных предприятиях [Текст] : монографія / Л. М. Янчева, А. С. Крутова, В. В. Белявцева. – Харьков : ХГУПТ, 2008. – 169 с.

Отримано 1.10.2010. ХДУХТ, Харків.

© Л.О. Кирильєва, І.Б. Чернікова, 2010.